

МОЖЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ СТРУКТУРНИХ ЗМІН В СУСПІЛЬСТВІ

В статті здійснюється спроба розкрити особливості методики проведення масових заходів та встановити можливі її трансформації в умовах структурних змін в суспільстві.

В статье осуществляется попытка раскрыть особенности методики проведения массовых мероприятий и установить возможные ее трансформации в условиях структурных изменений в обществе.

The article attempts to reveal the features of the method of conducting public events and to establish its possible transformation in terms of structural changes in society.

Вступ. Структурні зміни в суспільстві обумовлюються, в першу чергу, соціальними факторами, що визначає викладення проблематики структурних змін в даній роботі саме як соціальних. Крім того, в умовах зростання динаміки суспільних процесів, вивчення соціальних змін набуває особливого значення.

Метою статті є спроба розкрити особливості методики проведення масових заходів та встановити можливі її трансформації в умовах структурних змін в суспільстві.

Аналіз використаних джерел. Питання соціальних змін має своє історичне підґрунття, розпочате у працях О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, Л. Моргана, К. Маркса та Ф. Енгельса, А. Грамші, Д. Лукача та Е. Фрома, соціологів Е. Гіденса, А. Турена; Т. Парсонса, Н. Лумана та ін. Серед комплексних досліджень соціальних змін останнього часу слід виділити роботи П. Штомпки та І. Предборської. У зв'язку з необхідністю поєднання питань соціальних змін та адміністративно-правових, слід зазначити авторів, які присвятили свої роботи дослідженню сфери охорони громадського порядку. Серед них Д. М. Бахрах, О. К. Безсмертний, Ю. П. Бігяк, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, М. І. Єропкина, С. В. Ківалов, О. І. Остапенко. Проблемам охорони громадського порядку при проведенні масових заходів присвячені роботи О. М. Алояна, В. Т. Болотнікова, Б. М. Ємельянова, В. І. Егліта, М. В. Караханова, В. М. Кравцова, В. Є. Помаскина. Проте, слід зауважити, що проблеми адміністративно-правового регулювання та практики проведення масових заходів в умовах незалежної України досліджені не достаньо.

Викладення основного матеріалу. Соціальні зміни доцільно розглядати у їх взаємодоповненні, тому як соціальні зміни – це соціальний процес, загальне визначення якого надав П. Сорокін: «Під процесом розуміється будь-який момент руху, модифікації, трансформації, чергування або еволюції, коротше кажучи, будь-яка зміна даного об'єкта протягом певного часу, незважаючи, чи то зміна його місця у просторі, або модифікація його кількісних або якісних характеристик» [4].

Конституція України, прийнята 28 липня 1996 року окреслила основні принципи та ідеї розбудови демократичної, соціальної, правової держави, закріпивши, зокрема, право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити мітинги, походи, і демонстрації. За цих умов значно зросла соціально-політична активність населення, яка проявляється в різних сферах суспільного життя і, зокрема, участі громадян в діяльності політичних партій, проведенні передвиборних кампаній, мітингів, демонстрацій, агітаційних зборів тощо.

Наслідком цього стало зростання числа масових заходів. Однією з найважливіших умов їх успішного проведення є забезпечення належного громадського порядку, тобто комплексу взаємопов'язаних заходів правоохоронної діяльності, в здійсненні яких беруть участь різні державні органи, основним з яких є міліція. Якщо протягом 1988-1989 років на території України відбулося відповідно 32 та 946 масових заходів, то за 1999 рік їх кількість склала вже 11173, а число учасників досягло майже 16 мільйонів чоловік, станом на 2011 рік це число збільшилося у декілька разів. Гострота суспільних проблем, пов'язаних з реалізацією громадянами України права на мирні збори, мітинги, походи, демонстрації та інші масові заходи, підвищена соціальна небезпека злочинів, адміністративних проступків і екстремальних ситуацій, які нерідко виникають під час їх проведення, обумовлюють необхідність чіткого і всебічного правового регулювання відносин, що складаються в процесі їх проведення, у тому числі адміністративно-правовими нормами. Цей процес на сьогоднішній день потребує не просто удосконалення, а якісно нового оформлення. Тому зростає значення адміністративно-правового регулювання, необхідність наукового узагальнення практики здійснення. У зв'язку з цим набула особливої гостроти необхідність прийняття Закону, який би регламентував порядок організації та проведення масових заходів на Україні і визначив механізм реалізації цього права громадянами.

Результати узагальнення практики діяльності органів внутрішніх справ в умовах проведення масових заходів дозволяють зробити теоретичні висновки про те, що забезпечення правопорядку в цих умовах можливо тільки шляхом комплексного використання науково-

обґрунтованих правових, організаційних і тактичних принципів, форм і методів, які мають єдину цільову спрямованість.

Необхідність підвищення ефективності управлінської діяльності органів внутрішніх справ при проведенні масових заходів обумовлює актуальність і важливість глибокого і всебічного наукового дослідження широкого кола питань, пов'язаних з діяльністю різноманітних державних органів і громадських організацій в цій сфері, що дозволить успішно вирішувати поставлені перед ними завдання з охорони громадського порядку та безпеки при проведенні масових заходів.

Повернемося безпосередньо до методики проведення масових заходів, безумовно, вона має сталий характер, але вдосконалення є необхідною умовою, особливо в умовах змін в суспільстві. Проведення будь-яких масових заходів погоджується офіційно, а саме відповідно до ст. 39 Конституції України, підпункту 3 пункту б статті 38 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", Указу Президії Верховної Ради РСРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 28.07.1988 р., а також згідно з Положенням про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 17.12.1993 р., вирішення питання про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, інших масових заходів, а також здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Відповідно до ст. 39 Конституції України та Указу Президії Верховної Ради РСРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 28.07.1988 р. до виконавчого органу місцевої ради організаторами, не пізніше ніж за десять днів до проведення заходів, подається відповідне повідомлення (дивися приклад Повідомлення про проведення мітингу та демонстрації).

Згідно із статтею 21 Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" публічні богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії на вулицях, майданах та в інших громадських місцях проводяться щоразу з дозволу відповідної місцевої державної адміністрації, виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради.

Виконавчий комітет Ради народних депутатів розглядає заяву і повідомляє уповноваженим (організаторам) про прийняте рішення не пізніше як за п'ять днів до часу проведення заходу, зазначеного в заяві. Виконавчий комітет має право при потребі запропонувати тим, хто звернувся з заявою, інші час і місце проведення заходу. Рішення може бути оскаржено до суду у порядку, встановленому чинним

законодавством (див. методика «Право на судовий захист»). Президія Верховної Ради України, Президиум Автономної Республіки Крим, обласні, окружні, районні і міські Ради народних депутатів можуть додатково регламентувати порядок проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій з урахуванням місцевих умов [12].

Проте проблемними залишаються питання наступного характеру: з точки зору невизначеності законодавством конкретних ознак, які відрізняють збори, мітинги, вуличні походи і демонстрації та інші масові заходи один від одного, значною мірою, ускладнює їх правову регламентацію, ефективність якої залежить від чіткого визначення юридичного змісту кожної з політичних свобод. Спроби чітко визначити дані поняття здійснювалися в роботах вітчизняних учених, як результат можна синтезувати їх і зазначити, що масові заходи – це форма активних дій великих груп людей в громадських місцях з метою захисту своїх прав та свобод, задоволення потреб в економічній, політичній, соціально-культурній, інших матеріальних і духовних сферах.

Наступним актуальним питанням є вдосконалення проведення адміністративної реформи, одним з основних завдань якої є удосконалення законодавчої бази адміністративних правовідносин, впровадження діючих науково-зважених процедур, для чого необхідні підготовка та прийняття нового адміністративного законодавства.

Важливим зауваженням є форма та методи притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, вчинені під час проведення масових заходів, доцільності встановлення адміністративної відповідальності посадових осіб спортивних та видовищних заходів, організацій та споруд за грубі порушення порядку інформування органів внутрішніх справ про строки проведення масових заходів, за порушення правил експлуатації споруд, продаж вхідних квитків без вказівки місць або у кількості, яка перевищує їх число, а також адміністративну відповідальність спортсменів за вчинення хуліганських дій, що викликають нездорову реакцію глядачів, дестабілізують обстановку, ускладнюють охорону громадського порядку. Методи правоохоронної та правозахисної діяльності різноманітні, але можна визначити загальні ознаки, які притаманні всім цим методам: однорідність способів впливу на правопорушників; вираження державного публічного інтересу, керівної ролі держави в сфері охорони громадського порядку і державного кордону; однотипність засобів досягнення правоохоронної мети; спільність засобів організації, прийомів здійснення функцій, що виникають в процесі здійснення правоохоронної діяльності; однорідність способів реалізації компетенції громадськості з охорони правопорядку [9].

В адміністративному праві загальноновизнано, що метод і форма управління є взаємопов'язаними сторонами процесу управління. Саме у відповідній формі метод управління реально виконує роль засобу управляючого впливу. Форма ж управління дає життя методам, а через них – і функціям управління. [11]

Особливе місце в вирішенні питань проведення масових заходів повинні займати громадські формування. У членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону особливе місце займає переконання – як основний метод, що полягає в тому, що вони повинні свідомо та самовіддано виконувати покладені на них обов'язки з охорони громадського порядку і державного кордону, що є необхідною умовою виконання поставлених перед ними завдань. Переконання полягає у запровадженні виховних, роз'яснювальних та інших заходів, що складають певну, чітко визначену систему, спрямовану на правове виховання громадян, їх залучення до правоохоронної та правозахисної діяльності.

До основних форм переконання, що рекомендується застосовувати в охоронній та правозахисній діяльності, належить проведення семінарів, зборів та інших заходів, навчання та виховання, особливо правове, роз'яснення основних завдань громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, забезпечення громадської безпеки, боротьби з правопорушеннями, моральне та матеріальне заохочення (хоча останнє майже не застосовується) тощо. Крім того, переконання повинне реалізовуватися у роз'ясненні громадянам законодавства, профілактичної роботи з правопорушниками, систематичної інформації населення про діяльність громадських формувань та результати боротьби з правопорушеннями тощо.

На громадські формування покладено обов'язок з охорони громадського порядку і державного кордону, проте застосування лише переконання для виконання поставлених завдань для цього є явно недостатнім, у певних обставинах необхідно застосовувати і заходи примусу, в т. ч. і адміністративного. Але заходи адміністративного примусу, згідно з чинним законодавством, можуть застосовувати органи міліції, Прикордонні війська України, інші органи державної виконавчої влади. Громадські формування з охорони громадського порядку уповноважені застосовувати заходи психічного та фізичного примусу, але тільки адміністративно-попереджувального характеру та адміністративного припинення, проте не мають права застосування адміністративного стягнення.

Одним з найбільш поширених засобів адміністративного попередження, які застосовується членами громадських формувань правоохоронної спрямованості, є перевірка документів. Відповідно до п. 2

частини третьої ст. 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» у разі підозри у вчиненні адміністративних правопорушень і злочинів члени громадських формувань правоохоронної спрямованості мають право перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу. Особливим видом перевірки документів є перевірка членами громадських формувань у водіїв автотранспортних засобів посвідчення водія, шляхових листів тощо. Так, відповідно до пункту восьмого частини третьої статті 13 зазначеного Закону, у разі порушення водіями Правил дорожнього руху, створення реальної загрози життю або здоров'ю громадян члени громадських формувань мають право здійснювати перевірку документів у водіїв на право користування транспортними засобами [12].

Також згідно пунктам 5 та 6 частини третьої ст. 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», члени громадських формувань мають право відвідувати театри, стадіони, інші громадські місця і приміщення за згодою власника чи уповноваженого ним органу для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення адміністративних правопорушень чи злочинів, а в разі участі спільно з прикордонниками у пошуку порушників кордону за згодою громадян або власника підприємства, установи, організації чи уповноваженого ним органу та в присутності їх представників члени громадських формувань мають право входити у будь-який час доби до житлових приміщень, на територію і в приміщення підприємств, установ, організацій та оглядати транспортні засоби підприємств, установ та організацій, житлові та інші приміщення громадян, а також їх земельні ділянки [12].

З метою попередження правопорушень члени громадських формувань за дорученням працівників міліції можуть здійснювати також і окремі акти адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Але зазначений попереджувальний захід має комплексний адміністративно-правовий характер, оскільки включає заходи як щодо попередження, так і припинення правопорушень.

Члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону мають право застосовувати до правопорушників засоби припинення їх протиправних діянь, але вони досить обмежені, а в деяких випадках просто не діють. Стаття 13 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» передбачає право членів громадських формувань вимагати від громадян додержання ними встановлених правил поведінки, припинення адміністративних правопорушень і злочинів; затримання і транспортування до органу внутрішніх справ, штаб громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону

або громадського пункту охорони порядку осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону і не виконують вимог щодо припинення адміністративного правопорушення [10].

Висновки. Структурні соціальні зміни обумовлюють трансформаційні процеси в усіх напрямленнях діяльності суспільства. Як результат, необхідним є аналіз наявних методів всіх заходів, а враховуючи активну позицію громадян України масових заходів. В контексті дослідження даних питань важливим є:

– вдосконалення законодавчо-нормативної бази, що регулює діяльність громадських формувань;

– уточнення законодавством конкретних ознак, які відрізняють збори, мітинги, вуличні походи і демонстрації та інші масові заходи один від одного, що значною мірою, ускладнює їх правову регламентацію, ефективність якої залежить від чіткого визначення юридичного змісту кожної з політичних свобод;

– визначення механізму реального забезпечення правових гарантій та соціального захисту членів громадських формувань – важливих елементів їх правового статусу;

– відновлення, адаптація та ширше застосування напрацьованих у радянський період організаційно-правових форм участі громадськості в охороні громадського порядку;

– вивчення, узагальнення та запровадження позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду забезпечення громадського порядку та безпеки при проведенні масових заходів.

Література:

1. Административная деятельность органов внутренних дел / под ред. Л. Л. Попова. – М., 1983. – 384 с
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина / під заг. ред І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва – К. : НАВС, 1995. – 177 с.
3. Адміністративне право України : підручник для юрид вузів і фак. / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. – Харків : Право, 2001. – 528 с.
4. Бахрах Д. Н. Административная ответственность: учебное пособие / Д. Н. Бахрах. – М. : 1999. – 112 с.
5. Белявская О. А. Уголовная политика в Японии / О. А. Белявская. – М. : Знание, 1982. – 256 с.
6. Битяк Ю. П. Переконавання та примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність : конспект лекцій / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк. – Харків : Укр. юрид. академія, 1994. – 44 с.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення з постатейними матеріалами: станом на 1 січня 2001 р. – К. : Юрінформ, 1995. – 189 с.

8. Курило В. І. Правові засади охоронної діяльності : навчальний посібник / В. І. Курило. – К. : Кондор, 2005. – 180 с.
9. Поліщук В. Г. Деякі проблеми застосування адміністративно-правових засобів охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства про порядок організації і проведення масових заходів / В. Г. Поліщук // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 1997. – № 1. – С. 64 – 68.
10. Поліщук В. Г. Роль громадських формувань в охороні правопорядку при проведенні масових заходів / В. Г. Поліщук // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 1998. – № 2. – С. 79 – 85.
11. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика. Исследование изменений в больших системах искусства, истины, этики, права и общественных отношений / П. А. Сорокин. – СПб., 2000.
12. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 2199. – Оп. 1. – Спр. 108. – Арк. 163.

УДК 329

*Струнін П. А., Східноукраїнський національний
університет ім. В. Даля*

ВПЛИВ ІДЕОЛОГІЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

Визначено ефективність та інтенсивність використання ідеологічних трендів у передвиборчій діяльності політичних партій. Проаналізовано тенденцію формування «всездних» політичних партій в Україні та результативність подібної стратегії.

Определена эффективность и интенсивность использования идеологических трендов в предвыборной деятельности политических партий. Проанализированы тенденции формирования «всездных» политических партий в Украине и результативность подобной стратегии.

The effectiveness and intensity of ideological trends in election activities of political parties are explored. The tendencies of formation of «omnivorous» political parties in Ukraine and the effectiveness of such strategies are analyzed.

Якісною характеристикою та визначальною засадою політичної партії є використання ідеології для формування основи власної діяльності взагалі та партійної програми зокрема. Інструментальне призначення політичної ідеології полягає у розробці власне програми політичної дії, шляхів досягнення поставлених цілей, створенні особистого, впізнаваного образу партії, протиставлення себе іншим партіям – політичним конкурентам. Також система цінностей, що